

Így telt a határon túlra került magyarok számára az elmúlt 100 év

Létrehozás: 06/03/2020 - 23:28

Szerző: Melano

[1]

Idén 100. évfordulójába lépett a trianoni békeszerződés, melynek értelmében Magyarország területe 282 ezer négyzetkilométerről 93 ezer négyzetkilométerre, lakóinak száma pedig 18,2 millióról 7,9 millióra csökkent.

Kapcsolódó cikkek:

[Egyre jobban bírják a magyarokat a szlovákok, a horvátok és az osztrákok](#) [2]

A szerződés legsúlyosabb része a határmenti, magyar többég által lakott területek elcsatolása és 3,2 millió magyar kisebbségi sorba kerülése volt.

Bár már e számadatok is drasztikus mértékű változásokat érzékeltetnek, a szerződés máig ható traumatikus hatását az emberi sorsokban kell keresnünk. 1919-1920-ban családok szakadtak szét és százezrek veszítették el megélhetésüket és kellett otthonaikat elhagyniuk (postások, vasutasok és egyéb köztisztviselők tagadták meg a hűségeskü letételét az új államok számára). Azokra sem várt jobb sors, akik az új államok keretei közötti életet választották.

A Melano Közép-Európa Magazin az évfordulóra készülve nem a szerződés igazságtalan voltáról zajló vitában vagy az elvesztett városok, vidékek feletti kesergés terméketlen diskurzusában akar részt venni. E helyen csak azt tekintjük át röviden, hogy mi történt magyarok millióival 100 év alatt és hogy jelenleg milyen helyzetben vannak a szomszédos országokban.

Kisebbségvédelem - ahogy akkor elképzelték

Trianon kapcsán kevésbé ismeretes, hogy az új államok területgyarapodásait az antanthatalmak kisebbségvédelmi szerződések aláírásához kötötték, melyek célja az új államalakulatokban kisebbségi sorba került nemzetiségek védelme volt. E szerződések betartását elviekben a béke fenntartásának biztosítására hivatott Nemzetek Szövetsége (más néven Népszövetség) ellenőrizte, illetve további jogorvoslati fórumként jött létre az Európai Nemzetiségi Kongresszus.

A szerződések betartása ugyanakkor elsősorban a Monarchia utódállamainak hajlandóságától, jogkövető magatartásától függött. Számottevő magyar kisebbsége három államnak volt: Romániának, Csehszlovákiának és Jugoszláviának. Bár mindhárom állam küldöttsége aláírta a kontraktusokat, de – mint későbbi gyakorlatuk megmutatta – egyik sem gondolta komolyan a vállalt kötelezettségeket.

A szerződések papíron biztosították az újonnan létrejött államok nemzetiségi polgárai számára anyanyelvük használatát hétköznapi tevékenységeik során éppúgy, mint politikai jogaik gyakorlásakor. A kisebbségi közösségek jogaként rögzítették egyházak, alsó-és középfokú iskolák, valamint kulturális intézmények fenntartásának lehetőségét. E jogot viszont nagy mértékben

befolyásolta, hogy az államnak csak azokban a városokban és megyékben kellett költségvetési forrást biztosítania, ahol a nem román nyelvű állampolgárok jelentékeny arányban éltek.

Trianon 100 – Magyarország felosztása a trianoni békeszerződés szerint (1920. június 4.)

Forrás: Középiskolai történelmi atlasz / MTA BTK Történettudományi Intézet / MTVA Sajtóadatbank / MTI | www.mti.hu

Mivel e kontraktusok pontjait nem tartották be az utódállamok, magánszemélyek, az egyházak, a kisebbségi pártok vezetői és Magyarország fődelegátusa – a húszas években Apponyi Albert – petícióikat nyújtottak be a Népszövetséghez: Csehszlovákiával szemben 24, a Szerb-Horvát-Szlovén Királysággal szemben 19, míg Romániával szemben 47 beadványt juttattak el a szervezet Titkárságához 1920 és 1939 között. Sajnálatos módon e petíciók közül a szervezetnek ilyen ügyekre specializálódott szekciója és egy három tagú bizottság csak kb. minden második panaszíratot vizsgált ki és még kevesebb esetben történt meg a jogorvoslat.

Összegezve a két háború közötti időszak jellemzője, hogy bár léteznek nemzetközi szerződések és fórumok, de ezek csak nagyon alacsony hatékonysággal tudták garantálni a határon túli magyar közösségek védelmét.

1945-1990, az Ex lex állapot időszaka

A II. világháború utolsó évei és a negyvenes évek második fele még több szenvedést hozott a kisebbségi magyarság számára: 1944 és 1945 fordulóján Erdélyben a Maniu-gárdisták, A Vajdaságban a csetnikek és Tito partizánjai követtek el népirtást, Kárpátaljáról a szovjet Vörös Hadsereg hurcolt el tízezreket kényszermunkatáborokba („málenkij robot”). Csehszlovákiából a Beneš-dekrétumok végrehajtásával 76 ezer felvidéki magyart telepítettek ki. A győztes nagyhatalmak e cselekmények egy részét szó nélkül hagyták, a csehszlovákiai kényszerkitelepítések esetében léptek csak közbe.

Az ötvenes évektől csökkent a magyar közösségeket érő nyomás, ugyanakkor a két világháború közötti korszakhoz képest jogilag rosszabb helyzetbe kerültek, hiszen a háború lezárását követően, a békeszerződésekhez nem csatoltak kisebbségvédelmi egyezményeket és a Népszövetség jogutódja, az ENSZ sem garantálta jogi védelmüket. Ráadásul a Szovjetunió a tabutémák kategóriájába utalta az általa dominált térség államaiban a kisebbségek ügyét.

Kommunista diktatúrák már nincsenek, de a sovinizmus tovább él

A nyolcvanas évek derekától Kelet-Európában kibontakozó demokratizálódási folyamatok sajnálatos módon a szomszédos országokban együtt jártak a két háború közötti, de 45' után mesterségesen „lefojtott” kisebbségellenes sovinizmus újraéledésével. Különösen Romániában harapódzott el a magyarellenesség, ahol a forradalom előtt pártszintű kezdeményezésekben – a falurombolások – pár hónappal a diktatúra bukása után pedig civil erőszakban – a marosvásárhelyi pogrom – öltött testet. Az elmúlt évtized békésebbnek mutatkozik, de a tavalyi úzvölgyi katonatemető meggyalázása jelzi, hogy mindig ki lehet játszani a „magyar kártyát”, a székely autonómia ügye pedig továbbra is tabunak számít a román politikai diskurzusban.

A vajdasági magyaroknak a kilencvenes évek elején a délszláv háborúban kellett részt venniük besorozott katonaként vagy civilként elszenvedniük, ha csak nem hagyták el szülőföldjüket. Szerbia kormányai a közelmúltig nem akartak szembenézni a délvidéki vérengzések történelmi „örökégével”, de az Európai Unióba történő felvételhez szükség van minden voksra, így a magyar kormány támogatása és jóindulata érdekében sokat javított Belgrád kisebbségi politikáján.

Az önálló létben tartósan 1993 óta élő Szlovákiában sem javult a felvidéki magyarság helyzete, hiszen – bár nem alkalmazzák – még mindig érvényben vannak a jogfosztó Beneš-dekrétumok és az 1995-ben a pozsonyi törvényhozásban elfogadott nyelvtörvény nyelvhasználatában akadályozza a kisebbségi állampolgárokat. A jogszabályban megállapított húsz százalékos küszöb a települések magyar lakossága számára csak lehetőséget jelent, de nem garancia anyanyelvük használatára... Kárpátalján szintén egy új állam, Ukrajna öndefinícióját kereső nacionalizmusa támadja időnként a helyi magyar közösséget. Miközben az erdélyi magyarság Trianon óta – a szocializmus időszakát leszámítva – az érdeklődés fókuszában van, a közelmúlt történései pedig a felvidéki magyar kisebbségre is ráirányították a figyelmet, a kárpátaljai magyarok gyakran a „mostoha gyermek” szindróma megéléséről számolnak be. Egy, a magyar nyelven történő tanulást nehezítő oktatási törvény kellett ahhoz, hogy a hazai közvélemény szembesüljön egy újabb, jogfosztó tendenciával. A törvényt az év elején módosították Kijevben, de az MTA még mindig problematikusnak tartja.

Az elmúlt években Magyarország olyan külpolitikát folytat, melynek homlokterében a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok javítása áll és eközben kiemelt stratégiai szempont a magyar kisebbségi közösségek anyaországi támogatása és érdekeik védelme. Ezt segíti a kettős állampolgárság intézménye, mely igyekszik olyan jogi védelmet nyújtani a határon túli magyarság számára, mellyel 1920 óta soha nem élhetett.

Szerző: Törék Csaba (Fotó: MTI/Kovács Tamás)

Tags:

[Trianon](#) [3]

[1920-2020](#) [4]

[trauma](#) [5]

[történelem](#) [6]

[Magyarország](#) [7]

[békediktátum](#) [8]

Visegrádiak:

Forrás webcím: https://www.melano.hu/igy_telt_a_hataron_tulra_kerult_magyarok_szamara_az_elmult_100_ev

Hivatkozások

- [1] https://www.melano.hu/sites/default/files/articles/trianon_pestszentlorinc_2020.jpg
- [2] https://www.melano.hu/egyre_jobban_birjak_a_magyarokat_a_szlovakok_a_horvatok_es_az_osztrakok
- [3] <https://www.melano.hu/tags/trianon>
- [4] https://www.melano.hu/tags/1920_2020
- [5] <https://www.melano.hu/tags/trauma>
- [6] <https://www.melano.hu/tags/tortenelem>
- [7] <https://www.melano.hu/tags/magyarorszag>
- [8] <https://www.melano.hu/tags/bekediktatum>
- [9] <https://www.melano.hu/visegradiak/magyarorszag>